

СХВАЛЕНО

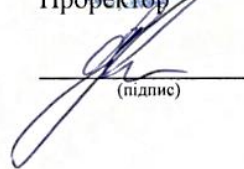
Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 26.05.2025 р. № 4)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА
Наказ від «11» липня 2025 р. № 218

ПОГОДЖЕНО
Проректор

Олена ЧАСНІКОВА

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ІНСТИТУЦІЙНОГО ДОГЛЯДУ ТА
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ (ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ, ДИТЯЧИХ БУДИНКІВ,
НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ, ГУРТОЖИТКІВ)**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 р. №904, та Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

Програма враховує основні положення Закону України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», Постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» від 14 грудня 2016 року №988-р, «Про деякі питання соціального захисту дітей, влаштованих на цілодобове перебування до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування» від 04 серпня 2021 р. №843, «Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр» від 06 березня 2019 р. №221, Положення про спеціальну школу та навчально-реабілітаційний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2022 р. №979, Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 рр. та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вихователів закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків) та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх міжнародних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогічних працівників, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Сучасний вихователь закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків) має бути готовим до роботи за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти, у тому числі виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі освіти, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного використання технологій дистанційного навчання.

Мета освітньої програми: професійний розвиток вихователів закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків) відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей педагогічних працівників, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти.

Основні завдання:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей вихователів закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків);
- поглибити й розширити знання вихователів з теорії і практики навчання та виховання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей вихователів закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків);
- удосконалити вміння вихователів закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків) відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку;
- поглибити й розширити теоретичні знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін.

Загальні очікувані результати охоплюють

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти в цілому;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері базової середньої та спеціальної освіти;
- сутності Концепції Нової української школи;
- сутності основних ідей, принципів побудови Державного стандарту повної загальної середньої освіти;
- планування освітньої діяльності в закладі освіти;
- академічної свободи вихователів закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків) в організації освітнього процесу.

Уміння:

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- формувати у вихованців ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей;
- застосовувати сучасні форми та методи у роботі з дітьми;
- сприяти створенню та розвитку безпечного, дружнього до дитини освітнього середовища;
- ефективно взаємодіяти й працювати в команді;
- практикувати інструменти та диспозиції, що відповідають цінностям професії, вітчизняної освіти та загальнолюдським цінностям.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність);
- дії на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності.

Укладач програми	<i>Славінська Марина Олександрівна</i> , викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
Найменування програми	Освітня програма підвищення фахової кваліфікації вихователів закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків)
Мета програми	Професійний розвиток вихователів закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків), удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного	Вихователі закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків)

працівника	
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	60 год / 2 ЄКТС 60 год: 24 год аудит. год. + 36 год керована самостійна робота (2 кредити ЄКТС)
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05 Професійні компетентності: А1 Мовно-комунікативна компетентність (А1.1, А1.2, А1.3, А1.4); А2 Предметно-методична компетентність (А2.1, А2.2, А2.3, А2.4, А2.5, А2.6, А2.7); А3 Інформаційно-цифрова компетентність (А3.1, А3.2, А3.3); Б1 Психологічна компетентність (Б1.1, Б1.2, Б1.3, Б1.4); Б2 Емоційно-етична компетентність (Б2.1, Б2.2, Б2.3); Б3 Компетентність педагогічного партнерства (Б3.1, Б3.2, Б3.3); В1 Інклюзивна компетентність (В1.1, В1.2, В1.3); В2 Здоров'язбережувальна компетентність (В2.1, В2.2, В2.3, В2.4, В2.5); В3 Проєктувальна компетентність (В3.1); Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)
Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	програма: сайт: https://www.kristti.com.ua/

Зміст програми

№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	Всього годин	Аудиторні			Самостійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні	
Модуль I. Філософія освіти XXI століття		2	2	–	–	2
1.1.	Філософські аспекти модернізації освіти в контексті традицій та інновацій	2	2	–	–	2
Модуль II. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти		8	–	–	8	18
2.1	Загальна характеристика можливостей системи дистанційного навчання	2	–	–	2	–
2.2	Ціннісні орієнтири педагога нової української школи	2	–	–	2	2
2.3	Національна ідентичність: суть, складові, етапи становлення та чинники формування у НУШ	2	–	–	2	2
2.4	Цінності для розвитку культури демократії в закладі освіти	2	–	–	2	2
Спецкурс «Інклюзивна освіта: теорія і практика»		6	–	–	6	6
Спецкурс «Психолого-педагогічна підтримка учасників освітнього процесу»		6	–	–	6	6
Модуль III.		10	–	–	10	16
Інваріантна складова		8	–	–	8	–
3.1.	Тренінгові форми роботи для організації національно-патріотичного виховання учнів	2	–	–	2	4
3.2	Цінності для розвитку культури демократії в закладі освіти	2	–	–	2	4
3.3	Трансформація конфлікту: від попередження до вирішення	4	–	–	4	4
3.4.	Теорія та практика відновної комунікації					
Варіативна складова		2	–	–	2	–
3.5.	Права людини та дитини: розуміння вертикалі	2	–	–	2	–
3.6.	Ефективне використання онлайн-ресурсів для організації патріотичного виховання	2	–	–	2	–
3.7.	Розвиток цінностей Української Хартії вільної людини	2	–	–	2	–
Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль		4	–	–	4	–
4.1.	Тематична дискусія	2	–	–	2	–
4.2.	Вихідне діагностування	2	–	–	2	–

Модуль I. Філософія освіти XXI століття

1.1. Філософські аспекти модернізації освіти в контексті традицій та інновацій

Філософські підходи до модернізації освіти. Традиціоналізм в освіті: огляд традиційних підходів до освіти. Методологічні принципи виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності. Генеза проявів цих принципів у модернізації освітнього процесу від античних часів до сьогодення. Стандартизація змісту освіти. Аргументи за збереження традицій в освіті. Прогресивізм в освіті. Ідея інноваційного підходу до освіти. Аргументи за впровадження інновацій в освітній процес.

Модуль II. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти

2.1. Загальна характеристика можливостей системи дистанційного навчання

Системи дистанційного навчання: основні характеристики, можливості. Створення акаунту. Реєстрація на курси з основного та додаткових фахів, спецкурсів. Робота в середовищі, а саме: складання тестових завдань, способи розміщення виконаних завдань, комунікація, зворотній зв'язок.

2.2. Ціннісні орієнтири педагога нової української школи

Поняття про "цінності", "ціннісні орієнтири". Групи цінностей. Вправа "острови цінностей". Практикум.

2.3. Національна ідентичність: суть, складові, етапи становлення та чинники формування у НУШ

Поняття – національна ідентичність, історична правда, історична пам'ять, національні ідеали, національна гідність, національна самосвідомість, патріотизм. Аналіз державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Суть національної ідентичності та її складові. Етапи становлення ідентичності.

2.4. Цінності для розвитку культури демократії в закладі освіти

Визначення сутності ключових понять демократії: права людини, людська гідність, свобода, відповідальність, рівність, демократична участь, партнерство, верховенство права, повага до різноманіття. Реалізація цінностей в освітньому середовищі.

Спецкурс: Інклюзивна освіта: теорія і практика

Принципи та практичні аспекти створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти. Ідентифікація потреб дітей з особливими освітніми потребами, розробка індивідуальної програми розвитку, індивідуальних навчальних планів. Роль та функції психологів і педагогів у створенні сприятливого середовища для навчання та розвитку кожної дитини, незалежно від її особливостей. Методи та стратегії психолого-педагогічного супроводу, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу, підтримку соціально-емоційного розвитку дітей, виявлення, вирішення можливих труднощів. Взаємодія психологів, педагогів, інших спеціалістів у сфері освіти для ефективного розвитку інклюзивних практик та спільного розв'язання проблем.

Сучасні підходи, методики, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами: диференціація завдань, використання різноманітних методів навчання та оцінювання.

Спецкурс: Психолого-педагогічна підтримка учасників освітнього процесу

Основні принципи надання психосоціальної допомоги. Ресурсність, модель подолання стресу М. Лаада (BASIC PH). Емоційні порушення в дітей різних вікових категорій. Способи відновлення ресурсного стану в умовах війни. Збереження психологічного здоров'я під час самоізоляції, дієві техніки самопомоги. Особливості зниження рівня тривожності в дітей.

Психічне здоров'я, психосоціальна підтримка: зміст понять. Надзвичайні ситуації. Благополуччя людини. Взаємозв'язок проблем психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Визначення понять «стрес», «життєстійкість». Забезпечення необхідних умов для подолання гострої реакції психіки людини на стрес. Опанування прийомом, які сприяють управлінню стресом, відновленню емоційної рівноваги в надзвичайних ситуаціях. Стратегії, інструменти для підтримки ментального здоров'я в освітньому середовищі. Вправи на стабілізацію психоемоційного стану педагогічних працівників та дітей, на запуск когнітивних процесів у процесі навчання.

Модуль III. Професійна діяльність педагога-організатора

3.1. Тренінгові форми роботи для організації національно-патріотичного виховання учнів

Поняття – національно-патріотичне виховання дітей та молоді, військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»), команда, командотворення, розвиток команди, взаєморозуміння, взаємодопомога, взаємодія. Основні принципи командної роботи і стадії її творення (за моделлю Дрекслера-Сіббета). Розвиток навичок спілкування в колективі; розвиток єдності, групової ідентифікації учнів; розвиток здатності ефективно взаємодіяти в командах та приймати рішення у непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій. Технології ігрового навчання. Гра як метод навчання і виховання. Умови ефективності застосування ігор.

3.2. Цінності для розвитку культури демократії в закладі освіти

Визначення сутності ключових понять демократії: права людини, людська гідність, свобода, відповідальність, рівність, демократична участь, партнерство, верховенство права, повага до різноманіття. Реалізація цінностей в освітньому середовищі.

3.3. Трансформація конфлікту: від попередження до вирішення

Поняття – конфлікт, конфліктоген, конфліктна ситуація, трансформація конфлікту, факти/судження, насильницька/ненасильницька комунікація, суперечливі/контраверсійні питання. Конфлікт – причини, типи, фази, стратегії поведінки. Розуміння причин конфлікту і власної поведінки в ньому. Інструменти, що допомагають трансформувати конфлікт. Контраверсійні питання: розбір кейсів

3.4. Теорія та практика відновної комунікації

Відновний підхід до розв'язання конфліктних ситуацій. Відновна комунікація, техніки. Активне слухання: техніки та практики. Комунікаційні навички для досягнення взаємопорозуміння та уникнення конфліктів. Основи ненасильницького спілкування: поняття, принципи та стратегії ненасильницької комунікації. Емпатія та співчуття у ненасильницькому спілкуванні. Культурна чутливість та різноманітність у ненасильницькому спілкуванні. Техніки рефлексивного слухання. Техніка формулювання питань. Розвиток ефективного спілкування в різних контекстах: робота, сім'я, соціальні сфери тощо.

3.5. Права людини та дитини: розуміння вертикалі

Загальні підходи до розуміння концепції прав людини та дитини. Вертикаль прав людини. Міжнародні документи щодо прав людини/дитини. Зв'язок між потребами та правами людини. Розуміння походження прав людини та зв'язку з повсякденною роботою навчального закладу. Проблеми, які виникають у забезпеченні та захисті прав людини.

3.6. Ефективне використання онлайн-ресурсів для організації патріотичного виховання

Сучасні тенденції у використанні цифрових технологій для патріотичного виховання. Патріотичне виховання в умовах цифрової ери. Роль онлайн-ресурсів у формуванні національної свідомості молоді. Класифікація онлайн-ресурсів для патріотичного виховання.

3.7. Розвиток цінностей Української Хартії вільної людини

Аналіз основних аспектів змісту програми УХВЛ. Важливість вивчення системи цінностей Хартії в НУШ. Сучасні підходи до виховання та розвитку пріоритетних рис національно-патріотичної культури як важливого чинника громадянського становлення. Ознайомлення з інтерактивними методами впровадження цінностей: «Бути вільною людиною», «Бути відкритим суспільством», «Бути лідером»

Питання для самостійного опрацювання

1. Національно-патріотичне виховання: історія, теорія, практика.
2. Виховання культури поведінки, усвідомленої дисципліни в учнівському колективі інтернатного закладу.
3. Залучення учнів до участі в громадських проектах і волонтерській діяльності.
4. Застосування наскрізного підходу у формуванні громадянських компетентностей.
5. Методи активного навчання в роботі з різновіковими групами.
6. Організація виховного процесу на засадах проективної педагогіки.
7. Особистісно орієнтований підхід у роботі з дитячим колективом школи-інтернату.
8. Особливості педагогічної профілактики девіантної поведінки підлітків.
9. Планування і організація роботи вихователя на основі проектування становлення особистості вихованця інтернатного закладу.
10. Співпраця з батьками учнів: ефективні методи.
11. Сучасні підходи до організації виховної роботи.
12. Формування лідерських якостей у підлітків.
13. Формування навичок здорового способу життя у вихованців школи-інтернату (гуртожитку).
14. Формування у молоді ключових компетентностей 21 століття.
15. Шляхи формування сприятливого мікроклімату в колективі і запобігання конфліктним ситуаціям.

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання ІГО «Соціальна синергія». Київ: Видавництво «Теза», 2020. 30 с.
2. Гриневич Л., Дрожжина Т., Глоба О. та інші. Аналітичний огляд «Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» (Feasibility Study on Opportunities for SEL within New Ukrainian School Reform) - Київ: «Видавнича група «Шкільний світ», 2021. – 312 с.
3. Державний стандарт базової середньої освіти: затверджений Постановою КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200898.html (дата звернення; 20.10.2023)
4. Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text>.
5. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», «Про основи національного спротиву
6. Інклюзивна освіта: навчальний посібник – Київ : ТОВ «Агенство Україна», 2019. – 300 с. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 15 серпня 2011 р. № 872 (Зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 588 від 09.08.2017 р.) – К.: Кабінет Міністрів України.
7. Інформаційні плакати про безпеку в мережі «Моя територія безпеки – приклад для твоєї» <https://prosvitcenter.org/product/digitalsafety>
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: уведено в дію постановою Верховної Ради Української РСР від 07.12.84 № 8074-10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
9. «Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни» – посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти, розроблений

Громадською організацією «GoGlobal» спільно з Центром «Розвиток КСВ» та експертною платформою Career Hub у рамках програми «Мріємо та діємо».

10. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: Наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук, К.: Видавнича група «Атопол», 2011. – 274 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

11. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». – К.: – 2018. – 140 с. – Режим доступу: <https://bit.ly/32AKTTK>

12. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України та розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf>

13. Матеріали проєкту «Про.Спільноти: безпечне та сприятливе середовище для навчання дітей». URL: <https://prosvitcenter.org/projects-and-program/proiekt-pro-spilnoty-bezpechne-ta-spryiatlyve-seredovyshche-dlia-navchannia-ditey/>

14. Мельничук О.В., Білошапка Н.І. "Психологія ненасильницького спілкування: посібник для студентів вищих навчальних закладів". Київ: Видавництво «Либідь», 2018.

15. Навчально-методичний посібник «Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект». – [Навч.- метод. посібник] /К.: ФОП Стеценко В.В. – 2016. – Режим доступу: http://www.la-strada.org.ua/ucp_mod_library_showcategory_65.html

16. Національна ідентичність як складова національної стійкості. URL:https://lb.ua/blog/volodymyr_dziobak/568987_natsionalna_identichnist_yak.html

17. Онлайн-курс «Про.Безпеку: безпечна освітня екосистема громади»: <https://prosvitcenter.org/course/onlayn-kurs-pro-bezpeku-bezpechna-osvitnia-ekosystema-hromady/>

18. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 (із змінами, внесеними згідно з постановою КМУ № 483 від 26.04.2022).

19. Посібник з першої медичної допомоги у невідкладних випадках - К.: Видавничий дім «Скарби», 2002 - 168 с.

20. Про Безпеку: безпечна освітня екосистема громади: посібник для тренера /за заг. ред. А. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2023. 290 с.

21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18.12.2018 № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>.

22. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (Редакція станом на 24.06.2020). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 20.10.2023).

23. Про.Безпеку: безпечна освітня екосистема громади: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Н. Софій, А. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2023. 518 с.

24. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12799/Resilience_Manual_for_Trainers.pdf?sequence

25. Рекомендації слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій «Освітні втрати й освітні розриви на рівні загальної середньої освіти: вимірювання та механізми подолання» від 11 травня 2023 року URL: https://drive.google.com/drive/folders/1xjvKBFHBq3gP62jD4DFAzajZKJKhz_0

26. Розенберг М. Б. «Ненасильницька комунікація: мова життя». Видавництво «К.І.С.», 2013.

27. СЕЕН-путівник. Соціально-емоційне та етичне навчання: освітня програма для навчання серця й розуму / Голов. ред. О. Елькін. - 2-ге вид. - К.: ТОВ «Інжиніринг», 2023. - 148 с. - Спеціально для EdCamp Ukraine.
28. Скрипник М.І., Технології професійного розвитку педагогів: навчально- методичний посібник. Київ, 2022. 231 с.
29. Технології формування Soft Skills в системі професійної підготовки педагога: навчальний посібник / уклад. Т.Й. Бабюк, Н.Г. Каньоса, С.М. Бабюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 222 с.
30. Типовий перелік допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти, затверджений наказом МОН від 23.04.2018 № 414 (із змінами).
31. Чому українці мають усвідомити важливість національної ідентичності. URL:<https://life.pravda.com.ua/columns/2021/02/22/244016>
32. Що таке емоційний інтелект, ненасильницьке спілкування та як мирно розв'язувати конфлікти. URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-emotsijnyj-intelekt-nenasyllynske-spilkuвання-ta-yak-myrno-rozv-yazuvaty-konflikty/>